

Úrtak:

Frágreiðing um PISA 2015

Niðurstøður

- Føroyar hava framgongd í øllum økjum: náttúruvísind, lesing og støddfrøði.
- Støddfrøði er tað økið, Føroyar klára seg best í.
- Fyri Føroyar er størsta framgongdin í lesing.
- Náttúruvísind er tað økið, Føroyar klára seg ringast í.
- Lutfalsliga nógvir føroyskir næmingar eru í bólki 2 og 3.
- Fleiri næmingar í Føroyum hava flutt seg úr bólki 1 til bólki 2.
- Føroyar hava lutfalsliga fáar næmingar í bólki 1 og 4 og 5.
- Nærum eingir føroyskir næmingar eru í bólki 6.
- Lítil munur eru millum gentur og dreingir í støddfrøði og náttúruvísindum.
- Ikki fult samsvar er millum føroysku námsætlanirnar og førleikar, sum PISA kannar (PISA hugtakskarmin).

Tilmæli

- At endurskoða námsætlanirnar
- At endurskoða lærugreinina heimstaðarlæru í innskúlingini
- At eftirútbúgva og førleikamenna lærarar í náttúruvísindaligum lærugreinum
- At endurskoða fakligu krøvini, sum sett vera lærararum, ið undirvísa í náttúruvísindafakunum
- At styrkja lærugreinaráðgevingina
- At halda fram við átøkunum, sum eru sett í verk
- At seta fólk at granska dátutilfarið frá PISA, so meiri fæst burtur øllum dátutilfarinum, sum fyriliggur

Altjóða OECD verkætlanin PISA (Programme for International Student Assessment) hevur síðan ár 2000 kannað førleikar hjá 15-16 ára gomlum næmingum við trý ára millumbili. Føroyar luttóku í PISA á fyrsta sinni í 2006 og síðan í fylgjandi kanningum í 2009, 2012 og 2015.

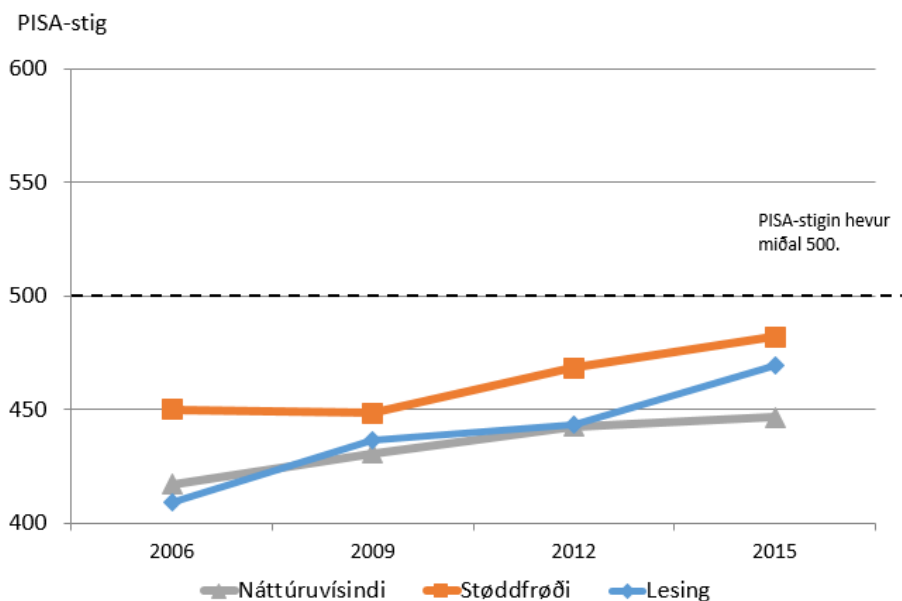
Í PISA er fokus á trý kjarnaøki - náttúruvísindi, støddfrøði og lesing. Í hvørjum PISA umfari er fokus á eitt av hesum kjarnaøkinum. Høvuðsøkið í 2015 var náttúruvísindi.

Tað sermerkta við PISA kanningini er, at mett verður um, hvussu væl næmingarnir megna at nýta sín kunnleika í avbjóðingum frá tí “veruliga” lívinum, tað veri seg útbúgvingar-, arbeiðs- og frítíðarlívi. PISA kannar so statt, í tann mun tað er gjørligt, við skrivligum kanningum, um næmingarnir hava ognuð sær vitan og førleikar, ið eru týðandi fortreytir fyri luttøku í nútíðarsamfelagnum

Føroyska PISA dátutilfarið er ógvuliga rúgvumikið og inniheldur umframt høvuðsúrslitini ein hóp av øðrum upplýsingum, so tað er møguligt at fáa nógv meiri burtur úr øllum dátutilfarinum sum fyriliggur. Serfrøðingabólkurin mælir til, at fólk verða sett at granska hesi tøl nærri.

Serfrøðingabólkurin hevur gjørt nøkur tilmæli við støði í, at tey meta, at tað, sum PISA kannar er skilagott, og staðfesta, at PISA hugtaksformurin ikki er í samsvar við føroysku námsætlanirnar.

Úrslit í stöddfrøði, lesing og náttúruvísindum, 2006-2015

Viðm.: PISA-stigin fyrir stöddfrøði, lesing og náttúruvísindi er settur at hava miðal 500 og standardfrávik 100 fyrir luttakaralondini úr OECD í 2003.

Náttúruvísindi

Í 2015 fingu fýroysku næmingarnir í miðal 447 stig í náttúruvísindaliga partinum av PISA kanningini. Hetta úrslitið er líkt teimum úrslitum, sum fýroyskir næmingar fingu í 2012 og 2009, men er ein munandi framgongd frá 2006, tá náttúruvísindi eisini var fokusøki. Lítil munur er á á úrslitinum hjá gentum og dreingjum.

Fýroysku úrslitini í náttúruvísindum skift á kyn og ár

	Øll	Gentur	Dreingir
2015	446	445	448
2012	442	439	446
2009	431	423	438
2006	417	418	415

Náttúruvísindaligur lesiførleiki í PISA 2015 verður allýstur við hesum trimum førleikum:

- náttúruvísindaliga at greiða frá fyrbrigdum
- meta um og leggja til rættis náttúruvísindaligar kanningar
- tulka dátur og próvførslur náttúruvísindaliga

Fýroyar liggja 46 stig niðanfyrir miðal fyri OECD londini í PISA kanningini í náttúruvísindum í 2015. Tað svarar til meiri enn eitt skúlaár.

Eitt er, at miðaltalið er lágt, men nógvir fýroyskir næmingar verða mettir ikki at hava tann náttúruvísindaligan lesiførleika, sum krevst fyri at kunna luttaka í vanligum náttúruvísindaligum viðurskiftum, sum ein kritiskur og vitandi borgari.

Í PISA 2015 verður niðara markið sett við førleikastig 2 stig, ella 410 PISA stig. 33% av fýroysku næmingunum finga úrslit, sum vóru undir hesum marki. Miðal í OECD londunum eru 23% undir ásetta lágmarkinum. So statt eru 10% fleiri í Fýroyum enn í miðal OECD londunum, sum ikki hava nøktandi lesiførleika í náttúruvísindum. Hinvegin, so standa vit okkum munandi betri í lesing og serliga í støddfrøði.

PISA Fýroyar 2015 skift á førleikastig 1, 2 og omanfyri:

	Førleikastig (% av næmingum)		
	1 og niðanfyri	2	3 og omanfyri
Náttúruvísindi	33	36	31
Støddfrøði	19	30	51
Lesing	22	32	46

Prosent av teimum, sum ikki hava nøktandi lesiførleika (undir førleikastig 2), 2015

	Førleikastig (% av næmingum)	
	Fýroyar	OECD miðal
Náttúruvísindaligt ólesi	33	23
Støddfrøðiligt ólesi	19	24
Lesing ólesi	22	20

Í Fýroyum røkkur eingin næmingur upp á stig 6 í náttúruvísindum, onkur einstakur røkkur stigi 5, ógvuliga fá røkka stigi 4. So statt eru tey, sum í náttúruvísindum hava klárað seg frægast, í stóran mun á 3 stigi.

Førleikastig í náttúruvísindum Fýroyar og OECD miðal, 2015

	Stig	Førleikastig (% av næmingum)						
		Minni enn 1a	1a	2	3	4	5	6
2015	OECD	6	16	25	27	19	7	1
	Fýroyar	8	25	36	23	7	1	0

Átøk, sum vórðu sett í verk í lesing og støddfrøði eftir PISA kanninginina í 2006, tykjast hava gjørt stóran mun. Tað ber til at staðfesta nú, tí nústani hava tey, sum m.a. finga eyka lesi- og støddfrøðitímar, luttikið í PISA. Átøkini í lesing og støddfrøði tykjast tó ikki at hava munað náttúruvísindaliga førleikanum. Tí eiga tiltøk at verða gjørd til tess at bøta um førleikan í náttúruvísindum.

Fýroyskir næmingar megna illa at greiða frá fyrbrigdum í náttúruvísindum, og teir vita lítið um háttaløg og ástøði. Tað sama varð staðfest í 2006, og tá var spurningurin settur um trot er á lærarum við nøktandi førleika. Tilmælt varð at skipa eina eftirútbúgving til lærarar í náttúruvísindaligu lærugreinunum. Tilmælini frá 2006 eru framvegis galdandi í nýggju frágreiðingini.

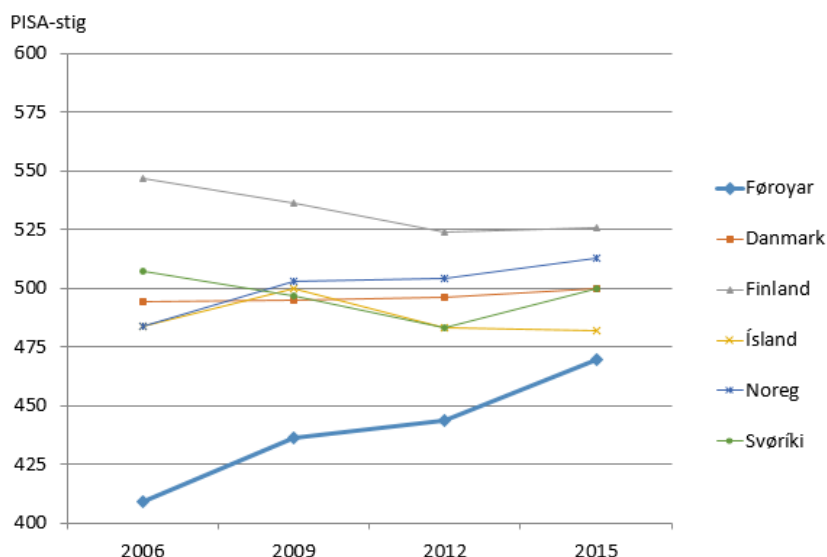
Serfrøðingabólkurin mælir eisini til, at krøv verða sett til, at lærarar, sum undirvísa í náttúruvísindaligum lærugreinum, í minsta lagi hava linjufak í lærugreinini, soleiðis sum gjørt verður í londunum kring okkum. Í londunum kring okkum er gongdin tann, at lærarar hava munandi meiri enn linjufak og eru ofta útbúnir á masterstigi

Nøkur av tilmæltu tiltøkunum frá 2006 eru sett í verk, men í mun til náttúruvísindi hava tey ikki altíð hepnast væl. Millum annað var ætlanin, at lærugreinin heimstaðarlæra skuldi vera partur av náttúru- og tøkni, men sambært námsætlanunum er als eingin alis- og evnafrøði í heimstaðarlæru.

Námsætlanirnar í náttúruvísindaligu lærugreinunum eru ov grunnar og óneyvar í mun til førleikakrøvini í PISA, og tær seta ikki nógv neyv krøv til, hvussu væl næmingarnir skulu kenna evni, háttaløg og ástøði. Tí verður mælt til at endurskoða námsætlanirnar.

Lesing

Úrslit í lesing Norðurlond, 2006-2015

Síðan fyrstu PISA kanningina hava vit havt eina áhaldandi framgongd í lesing. Samanbera vit okkum við hini Norðurlondini, so er Føroyar tað landið, ið hevur havt nógv tað størstu framgongdina í PISA stigum hesi árin. Teir føroysku næmingarnir hava havt eina framgongd síðan fyrstu PISA kanningina í 2006 á um leið 60 PISA stig, hetta svarar til um leið 1½ skúlaár.

Tó eru Føroyar og Ísland einastu Norðurlond, sum liggja undir miðal PISA stiginum hjá OECD (493 PISA stig). Føroyar fingu 470 PISA stig í 2015, og hini norðurlondini liggja ímillum 482 og 525 PISA stig. Ein miðal næmingur í OECD fekk í 2015 493 PISA stig í lesing.

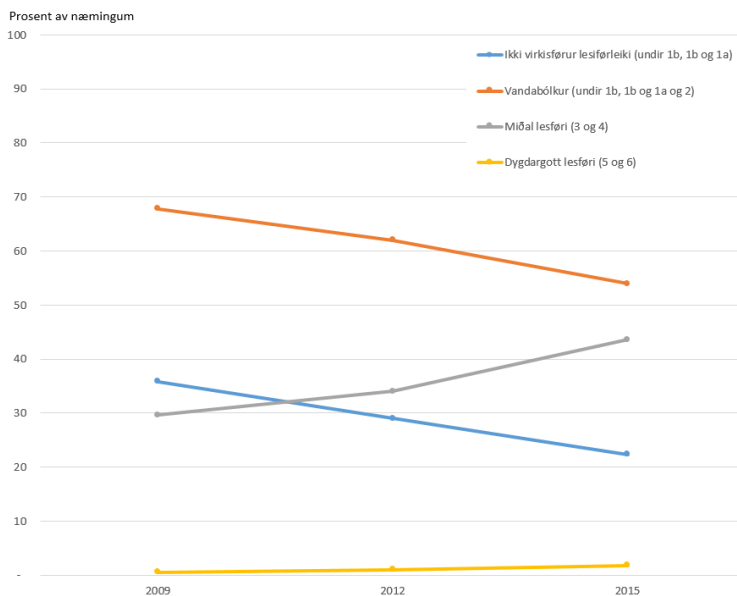
Hesi árin eru eisini fleiri átøk sett í verk fyri at menna lesiførleikan. Nøkur av hesum átøkum eru sett í verk sum beinleiðis avleiðing av PISA úrslitum, onnur átøk hava aðrar orsaker. Av átøkum kunnu verða nevnd:

- tvítímar í innskúlingini
- fleiri tímar í føroyskum í innskúlingini
- námsætlanir í øllum lærugreinum
- árligar landsroyndir eru settar í verk

- útbúgving av lesivegleiðarum, orðblindalærarum og serlærarum
- førleikastovur eru skipaðar í skúlunum
- allir lærarar í Føroyum hava verið á skeið í fakligari lesing og floksleiðslu,
- Nám og Bókadeildin hava fingið hægri játtan á fíggjarlógini
- lesikanningartilfar til innskúlingina
- Lesikanningar í 1., 2., 3. og 4. flokki

Tað kundi týtt upp á, at hesi og onnur átøk hava havt jalig árin á tann froyyska fólkaskúlan. Hóast hesa framgongd er tørvur á áhaldandi at menna lesiðkið.

PISA førleikabólkar í lesing yvir tíð

Sambært PISA kanningini 2015 eru tað í miðal 20% av næmingunum í OECD, sum ikki hava virkisførán lesiførleika (undir 1, 1b, 1a). Í Føroyum 2015 er hetta talið 22%. Hetta talið er enn í hægra lagi, men tað er minkað heili 13%-stig síðan 2009.

Vandabólkurin er farin frá 70% til 54%. Í miðal er hesin bólkur tó 42% í OECD londunum í 2015. Ein onnur jalig ábending er, at bólkurin við góðum lesarum (stig 3 og 4) veksur. Í 2009 vóru tað 29% góðir lesarar, í 2015 er talið 44%. Framgongdin er tískil 15%-stig í hesum bólki.

Í 2015 høvdu í miðal 8% av næmingunum í OECD ógvuliga góðar lesiførleikar. Í Føroyum vóru einans 2% av næmingunum í hesum bólki, og hóast vit hava havt eina framgongd frá 2009 til 2015 á 1,5%-stig, so er broytingin lítil, og tískil er torført at gera niðurstøður út frá hesum tali.

Úrslitini vísa, at tað framhaldandi er tørvur á at hava fokus á lesiðkið og áhaldandi at arbeiða við at betra um lesiførleikan bæði hjá teimum, sum duga væl at lesa, og teimum, sum duga illa. Fyri at hækka førleikastigið verður mælt til, at froyysku námsætlanirnar verða endurskoðar. Fokus eigur at vera sett á tað innihaldsliga, ta kognitivu tilgongdina og fakligu lesingina.

Støddfrøði

Besta úrslitið hjá føroysku næmingunum er framvegis í støddfrøði, og aftur hesu ferð er framgongd síðan seinastu kanning.

Framgongdin er síðan 2009 so stór, at úrslitið svarar til ein bata upp á nærum eitt heilt skúlaár í hesum tíðarskeiði. Føroyar nærkast nú hinum Norðurlöndunum og miðaltalinum hjá OECD löndunum.

Serstakt er, at tað bæði eru færri næmingar, ið klára seg illa, og færri, sum klára seg væl í Føroyum í mun til miðal í OECD löndunum.

Næmingar skipaðir eftir førleikastigi - Føroyar, Norðurlönd og OECD, 2006-2015

	Førleikastig (% av næmingum)							
	2006		2009		2012		2015	
	Undir stig 2	Stig 5 ella omanfyri	Undir stig 2	Stig 5 ella omanfyri	Undir stig 2	Stig 5 ella omanfyri	Undir stig 2	Stig 5 ella omanfyri
OECD	23	13	22	12	23	12	23	11
Svøríki	18	13	21	11	27	8	21	10
Noreg	22	10	18	10	22	9	17	11
Ísland	17	13	17	14	21	11	24	10
Finnland	6	24	8	22	12	15	14	12
Danmark	14	14	17	12	17	10	14	12
Føroyar					27	3	19	4

Sambært OECD kann 2. førleikastig metast sum minsta mark fyri, at næmingurin er fult og heilt førur fyri at luttaka í nútíðarsamfelagnum. Í OECD löndunum vóru í miðal 24% undir hesum markinum í 2015. Í Føroyum er framgongdin serliga eyðsýnd í hesum bólkinum, frá at tað í 2012 vóru 27%, til at tað í 2015 eru 19% undir 2. førleikastigi.

Tað er ógvuliga jaligt við stóru minkingini í brotpartinum av næmingum undir 2. førleikastigi, tá hugsað verður um, at hetta er markið fyri, at næmingurin er fult og heilt førur fyri at luttaka í nútíðar samfelagnum, ið má metast at vera eitt av høvuðsendamálunum hjá fólkaskúlanum. Hinvegin er ynskiligt, at fleiri næmingar vóru í hægra endanum á førleikastiganum. Hetta hongur móguliga saman við, at næmingarnir ikki eru vanir við "PISA uppgávur", ið seta krøv til ávísar støddfrøðiligar førleikar so sum modelleringsførleika ella førleikan at hugsa skilvíst.

Tekin eru um, at ein stórur partur av føroysku næmingunum hava eina amboðsfatan av støddfrøði, at teir hava trupult við at umseta millum ymiskar teknfrøðiligar flokkar og einans megna grundleggjandi skilvísa støddfrøðiliga hugsan. Serfrøðingabólkurin mælir tí til at broyta námsætlanina í støddfrøði til at neyvlýsa støddfrøðiligar førleikar umframt støddfrøðiligt innihald.

Mælt verður eisini til, at hópibundin fatan av støddfrøði verður sett í miðdepil í støddfrøðiundirvísingini, m.a. við at næmingar menna egnar mannagongdir og arbeiða við trupulleikaloyising. Víðari verður mælt til, at næmingar fáa høvi til at arbeiða við umseting millum teknfrøðiligu flokkarnar og at menna teirra skilvísu støddfrøðiliga hugsan.